

■ Aan de minister van Defensie
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20701
2500 ES DEN HAAG

Onderwerp Relatie mortierongevallen Mali 2016 en Aruba 1961

Geachte mevrouw Ollongren,

De bevindingen uit het heropende onderzoek *Mortierongeval Mali* zijn vervat in een rapport. Dit rapport is u separaat toegekomen. Naast dit rapport wil de Onderzoeksraad voor Veiligheid uw aandacht vragen voor een ander dodelijk mortierongeval uit het verleden¹. Dit ongeval vond plaats binnen de Nederlandse Krijgsmacht op 11 juli 1961 op Aruba. Tijdens het heropende onderzoek in 2022 is de Raad hierop door een nabestaande geweest. De ongevallen vertonen gelijkenissen met de toedracht van het Mortierongeval in Mali. Zonder causale verbanden te leggen, zou uit deze voorvallen kunnen blijken dat het mortierongeval in Mali 2016 niet uniek was of is binnen de Nederlandse krijgsmacht. Hieronder volgt een beschrijving van het ongeval uit 1961².

Beschrijving mortierongeval Aruba 1961

Op 11 juli 1961, omstreeks 16:30 uur lokale tijd, werd op Aruba een zogenoemd 'snelvuur serie' geëfend. De mortiergranaten lagen voor aanvang van de oefening open en bloot op de rand van de put in de volle zon. Bij een snelvuur serie werd de eerste granaat afgeschoten en kwam in de nabijheid van het doel. De groepscommandant gaf vervolgens het commando 'puntvuur' 3 granaten, vuur. Na het loslaten van de granaat was de verwachting dat de granaat direct de buis zou verlaten en pakte de lader de tweede granaat. De lader hield met zijn linkerhand de volgende granaat in de nabijheid van de opening. Op dat moment riep de groepscommandant 'stop' en explodeerde de granaat net voor het verlaten van de buis.

Sporenonderzoek uitgevoerd door de politie wees uit dat de granaat net voor het verlaten van de buis is geëxplodeerd. Vanuit de verklaringen is duidelijk geworden dat tussen het loslaten van de granaat en het exploderen enige tijd heeft gezeten. In het onderzoek is de staart van de mortier vastgeslagen op de bodem van de buis aangetroffen, de granaat zelf is in het bovendeel van de buis net voor het verlaten geëxplodeerd.

1 Naast het voorval op Aruba 1961, heeft de Onderzoeksraad in het oorspronkelijke rapport *Mortierongeval Mali* uit 2017 al gerefereerd aan een ander ernstig ongeval dat plaatsvond in Den Helder 1974. Daarbij was sprake van gecorrodeerde schokbuizen bij de Marine. Na aanvullend onderzoek door TNO in 1976 bleek dat ook hier sprake was van een chemische reactie. Zie: <https://www.onderzoeksraad.nl/nl/page/4401/mortierongeval-mali> hoofdrapport, *Den Helder (1974) spontane reactie van gecorrodeerde schokbuizen* (pag. 50 e.v.). Dit mechanisme is destijds in 1976 ook uitvoerig onderzocht door TNO.

2 De Onderzoeksraad heeft uitvraag gedaan bij Defensie omtrent het beschikbare archief. Dit resulteerde in verwijzing naar twee leggers in het Nationaal Archief (grijs gemarkeerd). Tijdens het archief onderzoek heeft de raad nog drie leggers met relevante stukken aangetroffen (zie bijlage).

De volgende dag, 12 juli, is vastgesteld dat de tweede granaat, die in de nabijheid van de opening bevond door de explosie niet zelf is ontploft maar op circa 180 meter afstand van de mortierput zonder staartstuk is terecht gekomen. Het staartstuk en de hand van de lader zijn samen op circa 25 meter afstand achter de mortierput gevonden.

Naast het interne Defensieonderzoek heeft ook de politie zowel tactisch als forensisch onderzoek gedaan. Tijdens de verhoren zijn twee mensen gewezen op het afleggen van strijdige verklaringen. Daarnaast werd door de politie ook in kaart gebracht dat er sprake was van meerdere blindgangers, zowel bij de 60mm als bij de 81 mm Heavy granaten. Ook is door Defensiepersoneel direct in de eerste verhoren verklaard dat de leeftijd van de granaten een rol zou hebben gespeeld. De ontplofte granaat had het LOT-nummer 1 of 2 gd [gd = gedateerd] BT-9-47-3, de ontsteker nummer 11 gd. Lotnummer ECP 20-47. Dit wijst op een productie in 1947. In een latere, korte notitie staat dat in het kamp lotnummers uit 1951 en 1952 aanwezig zouden zijn. Dit laatste is een nagekomen verklaring, de eerste lotnummers zijn op de locatie vastgesteld. De vastgestelde leeftijd van de aanwezige granaten was waarschijnlijk 14 jaar.

Ondanks deze feiten en verklaringen verklaarden de toenmalige commandanten onmiddellijk dat het ongeval te wijten was aan het "jeugdig enthousiasme" en dat er te snel (lees: dubbel) geladen is. Die verklaring is aldus opgenomen in de officiële lezing.

Relatie met onderzoek Mali

Het onderzoek Mortierongeval Mali en de heropening daarvan tonen aan dat veroudering van koperhoudende ontstekers en het blootstellen aan vocht en hitte instabiliteit van de ontstekers mogelijk maakt. Dit inzicht zou nieuw licht kunnen werpen op het Aruba ongeval uit 1961. Met de in deze brief vervatte informatie zou ik u in overweging willen geven om, met de kennis van nu, dit ongeval opnieuw te laten bezien door een voor dergelijk historisch onderzoek geschikte instantie.

Wij zien uw reactie graag tegemoet.

Hoogachtend,

ir. J.R.V.A. Dijsselbloem
voorzitter